

Κοινωνική τρωτότητα είναι ο βαθμός δυσκολίας μιας κοινωνικής μονάδας στην αντιμετώπιση ή διαχείριση ενός εξωτερικού γεγονότος και στην ανάκαμψη μετά από αυτό. Η κοινωνική τρωτότητα διαμορφώνεται από πληθυσμιακά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά όπως, μεταξύ άλλων, η φτώχεια, η ηλικία, η εκπαίδευση, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, η κοινωνική προστασία.

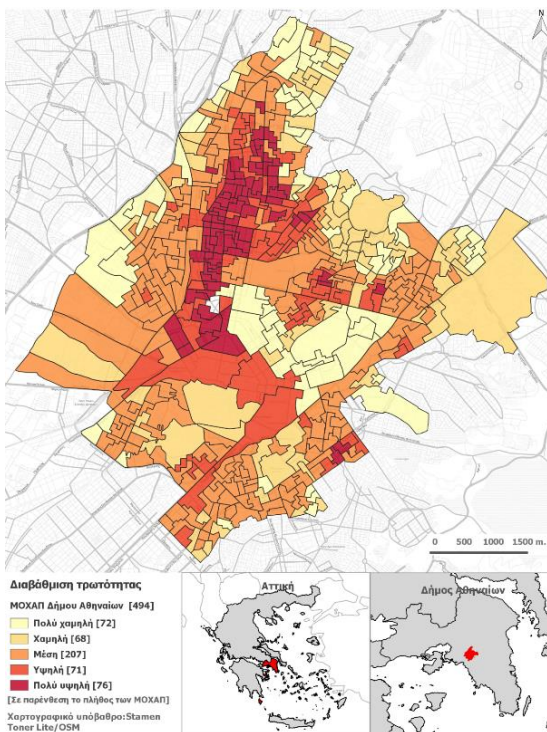
Η κοινωνική τρωτότητα μιας περιοχής «ποσοτικοποιείται» με τη βοήθεια σύνθετων δεικτών σε χαμηλό επίπεδο γεωγραφικής ανάλυσης. Οι δείκτες συμπεριλαμβάνουν διαφορετικές μεταβλητές που διαμορφώνουν την επικινδυνότητα αλλά και τον βαθμό ετοιμότητας των περιοχών ανάλογα με τα φυσικά, κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά τους. Στο σύντομο κείμενο που ακολουθεί θα χαρτογραφήσουμε και σχολιάσουμε ειδικότερα την «κοινωνική τρωτότητα» στον Δήμο Αθηναίων.

Περίπτωση μελέτης: ο Δήμος Αθηναίων

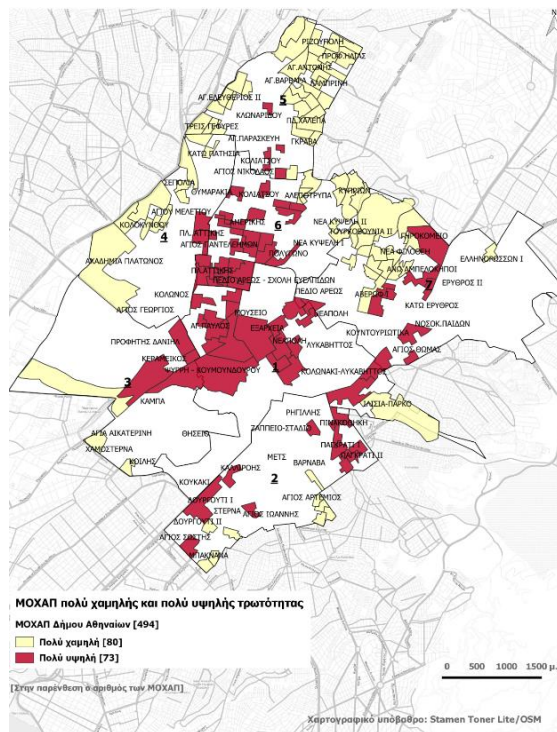
Ο Δείκτης Κοινωνικής Τρωτότητας (ΔΚΤ) που κατασκευάσαμε προκύπτει από δημογραφικές (ποσοστό παιδιών, ποσοστό ηλικιωμένων, ποσοστό μονομελών νοικοκυριών, ποσοστό ατόμων χαμηλής εκπαίδευσης, ποσοστό αλλοδαπών), κοινωνικές (πυκνότητα, παλαιότητα κατοικιών, αριθμός κενών κατοικιών, άτομα/κατοικία) και οικονομικές μεταβλητές (μέσο φορολογητέο εισόδημα). Η ανάλυση έγινε σε επίπεδο ΜΟΧΑΠ (Μονάδα Χωρικής Ανάλυσης Πόλεων).

Ο ΔΚΤ κατατάσσει τις ΜΟΧΑΠ με κριτήριο τη σχετική μεταξύ τους τρωτότητα κι όχι σε σύγκριση με περιφερειακούς ή εθνικούς δείκτες. Στους παρατιθέμενους χάρτες αποτυπώνονται οι περισσότεροι και λιγότεροι «τρωτές» περιοχές του Δήμου, ενώ παράλληλα φαίνονται και οι μεταβλητές που διαμορφώνουν σε κάθε ΜΟΧΑΠ το επίπεδο τρωτότητας (βλ. Χάρτες). Στην 1η Δημοτική Κοινότητα (Σύνταγμα – Μοναστηράκι – Ομόνοια – Εξάρχεια – Νεάπολη - Λυκαβηττός – Κολωνάκι - Αμπελόκηποι) βρίσκονται τόσο η λιγότερο όσο και η περισσότερο τρωτή χωρική μονάδα στο Δήμο Αθηναίων (Χάρτης 1). Λιγότερο τρωτή, εκεί όπου ο ΔΚΤ εμφανίζει τη χαμηλότερη τιμή του, είναι η ΜΟΧΑΠ της περιοχής Κολωνακίου. Η κατάταξη στη θέση αυτή αποδίδεται κυρίως στην εισοδηματική επίδοση της συγκεκριμένης χωρικής μονάδας (Χάρτης 4). Αντίθετα, η περισσότερο τρωτή χωρική μονάδα, όπου καταγράφονται οι χειρότερες επιδόσεις δημογραφικού (Χάρτης 2), κοινωνικού (Χάρτης 3) και εισοδηματικού (Χάρτης 4) προφίλ είναι η περιοχή της Ομονοίας.

Χάρτης 1.
Ο Δείκτης Κοινωνικής Τρωτότητας
Δήμου Αθηναίων 2011

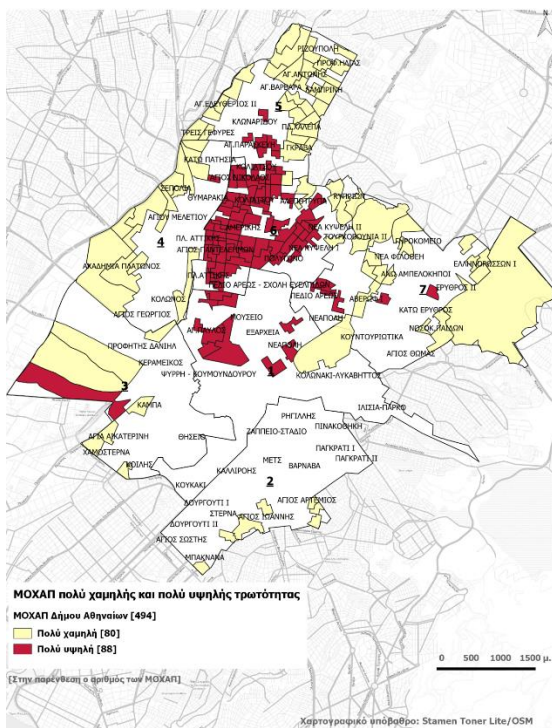
Χάρτης 2.
ΜΟΧΑΠ πολύ χαμηλής και πολύ υψηλής τρωτότητας
του Δήμου Αθηναίων για τον Υποδείκτη
Δημογραφικής Τρωτότητας

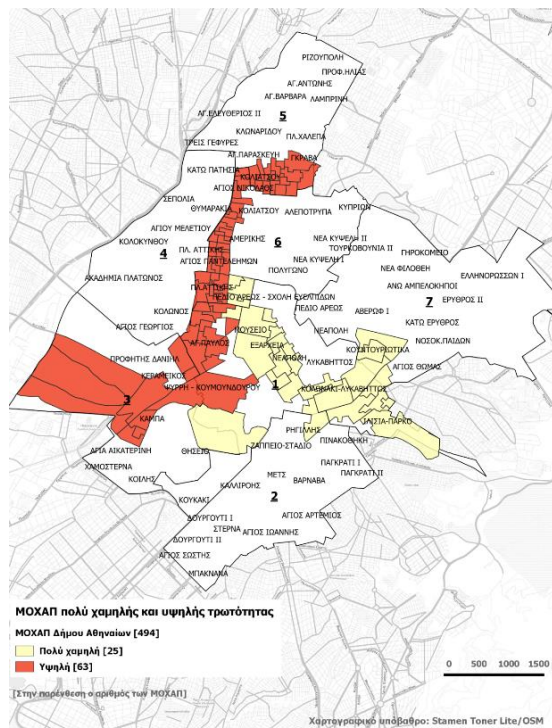
* Υπ. Διδάκτωρ Χαρκοπέιου Πανεπιστημίου, kolpondinos@hua.gr
 ** Καθηγήτρια Οικονομικής Δημογραφίας, Χαρκοπέιο Πανεπιστήμιο, atragaki@hua.gr

Οι περιοχές πολύ υψηλής τρωτότητας (Χάρτης 1) συγκεντρώνονται κυρίως γύρω από τους οδικούς άξονες Λιοσίων, Αχαρνών, Πατησίων και τη νοητή προέκτασή τους νότια του κέντρου της πόλης. Ειδικότερα, υψηλή δημογραφική τρωτότητα (Χάρτης 2) εμφανίζουν κυρίως οι περιοχές του κέντρου της πόλης: Πλατεία Κουμουνδούρου, Ψυρρή, Πλ. Βάθη, Αγ. Κωνσταντίνος εξαιτίας των υψηλών ποσοστών ατόμων χαμηλής εκπαίδευσης και των υψηλών ποσοστών ξένων υπηκόων, καθώς και οι περιοχές Αγίου Παντελεήμονα, Πλ. Αττικής, Πλ. Αμερικής, Πλ. Κολιάτσου εξαιτίας των χαμηλών ποσοστών σε ηλικίες κάτω των 15 ετών που συνδυάζονται με υψηλά ποσοστά σε ηλικίες άνω των 65 και υψηλά ποσοστά μονομελών νοικοκυριών. Η περιοχή Γηροκομείο των Αμπελοκήπων εμφανίζει το υψηλότερο ποσοστό σε άτομα άνω των 65 ετών, ενώ το Κολωνάκι εμφανίζει τα υψηλότερα ποσοστά μονομελών νοικοκυριών και τα χαμηλότερα ποσοστά σε άτομα χαμηλής εκπαίδευσης. Εικόνα υψηλής κοινωνικής τρωτότητας (Χάρτης 3) εμφανίζει μια σχεδόν συμπαγή περιοχή από τα Άνω Πατήσια μέχρι την Πλατεία Κουμουνδούρου κυρίως εξαιτίας της παλαιότητας των κατοικιών αλλά και των κενών κατοικιών (Πλ. Κουμουνδούρου, Ομόνοια, Εμπορικό Τρίγωνο) και της υψηλής πληθυσμιακής πυκνότητας (Πλ. Αττικής, Άγιος Μελέτης). Στην περιοχή του Βοτανικού (Άγίας Άννης, Πέτρου Ράλλη, Κωνσταντινουπόλεως) εμφανίζεται το υψηλότερο ποσοστό κατοίκων ανά κατοικία ενώ το χαμηλότερο καταγράφεται στις περιοχές του Κολωνακίου και της Νεάπολης. Το Παγκράτι, το Κολωνάκι, η Ρηγιλλής και η Βασ. Σοφίας έχουν το υψηλότερο ποσοστό παλαιών κατοικιών στην Αθήνα.

Χάρτης 3.
ΜΟΧΑΠ πολύ χαμηλής και πολύ υψηλής τρωτότητας του Δήμου Αθηναίων για τον Υποδείκτη Κοινωνικής Τρωτότητας

Χάρτης 4
ΜΟΧΑΠ πολύ χαμηλής και πολύ υψηλής τρωτότητας του Δήμου Αθηναίων για τον Υποδείκτη Εισοδηματικής Τρωτότητας

Η εφαρμογή του εισοδηματικού υπο-δείκτη, παρά τους μεθοδολογικούς περιορισμούς (χρησιμοποιείται το μέσο φορολογητέο εισόδημα ανά ΤΚ και τα όρια των ΤΚ δεν ταυτίζονται πάντα με τα όρια των ΜΟΧΑΠ) αναδεικνύουν ένα σαφή εισοδηματικό διαχωρισμό (Χάρτης 4). Χαμηλή εισοδηματική τρωτότητα εμφανίζει μια ενιαία περιοχή που περιλαμβάνει γειτονιές όπως το Μουσείο, τα Εξάρχεια, τη Νεάπολη, το Κολωνάκι, τον Λυκαβηττό, τα Ιλίσια. Στον αντίποδα, μια συμπαγής περιοχή υψηλής εισοδηματικής τρωτότητας σχηματίζουν οι γειτονιές Γκράβα, Κολιάτσου, Πλατείας Αμερικής, Πλατείας Αττικής, Αγίου Παντελεήμονα, Αγίου Παύλου, Κουμουνδούρου, Ψυρρή, Κεραμεικού και Ρουφ.

Με την εφαρμογή του ΔΚΤ στον Δήμο Αθηναίων αναδεικνύονται χαρτογραφικά ενιαίες περιοχές υψηλής και χαμηλής τρωτότητας. Ο δείκτης μπορεί να προσαρμοστεί στις ειδικότερες συνθήκες μιας γεωγραφικής περιοχής με την προσθήκη ή και την αφαίρεση υποδεικτών και μεταβλητών, ανάλογα με το αντικείμενο της έρευνας, ώστε να αποτελέσει εργαλείο άσκησης κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό ή/και περιφερειακό επίπεδο.

Οι μεταβλητές ομαλοποιήθηκαν με τη μέθοδο του γραμμικού μετασχηματισμού. Με την ισοβαρή συμμετοχή των αντίστοιχων μεταβλητών προκύπτουν ο δημογραφικός ($subSVI(d)$), κοινωνικός ($subSVI(s)$) και οικονομικός ($subSVI(y)$) υπο-δείκτες. Ο συνθετικός δείκτης κοινωνικής τρωτότητας για κάθε μια από τις ΜΟΧΑΠ προκύπτει από την άθροιση των τριών επιμέρους υποδεικτών $SVIi = subSVIi,m(d) + subSVIi,m(s) + subSVIi,m(y)$.